

Partimotion

Motion till riksdagen 2016/17:1989

av **Jonas Sjöstedt m.fl. (V)**

Havsmiljö och fiske

Innehåll

Förslag till riksdagsbeslut	2
Våra hav som ekosystem är hotade	2
Åtgärder krävs globalt, inom EU och nationellt	3
Minska övergödningen	4
Inför nationellt bindande mål för att minska utsläpp av fosfor och kväve	5
Minska konsumtion av livsmedel som bidrar till övergödning	5
Motverka dumpning av toalettavfall från fartyg	6
Förbättra rening från enskilda avlopp	7
Miljögifter och mikroplaster försämrar miljö och hälsa	7
Minska spridningen av mikroplaster i haven	8
Intakta ekosystem med hållbart fiske	9
Stärk fisketillsynen och minska det illegala fisket	9
Inför förbud mot bottentrålning	10
Reglera fisket i Natura 2000-områden	10
EU:s fiskepartnersavtal	10
Förbud mot ålfiske	11
Skydda det fiskefria området i Kattegatt	11
Långsiktig strategi och målsättning att öka skyddet av betydelsefulla havsmiljöer	12

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att nationellt bindande reduktionsmål för kväve och fosfor antas inom Helcoms medlemsländer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en handlingsplan bör tas fram för hur klimat- och miljöpåverkan av livsmedelskedjan, inklusive animalieproduktionen, ska minskas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör genom förordning och instruktion till Sjöfartsverket tillse att differentierade farledsavgifter som främjar tömning av toalettavfall på land för fartyg som anlöper svenska hamnar införs, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ytterligare åtgärder som stimulerar gemensamma avloppslösningar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kemikalieinspektionens förslag om att det den 1 januari 2018 ska införas förbud mot kosmetiska produkter som innehåller mikrokorn av plast och som sköljs av direkt efter användning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör förtydliga länsstyrelsernas ansvar för fisketillsynen i kustzonen genom att ange detta i länsstyrelsernas instruktion samt se över finansieringen av fisketillsynen så att finansieringen blir mer långsiktig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bottentrålning bör förbjudas i alla svenska havsområden och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU och globalt bör verka för ett förbud mot bottentrålning och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till förhandlingar med andra EU-länder för framtagande av regleringar som förhindrar att de biologiska värdena försämras i Natura 2000-områden genom ohållbart fiske och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU:s fiskeavtal med tredjeländer omvandlas till utvecklingsprojekt inom hållbart fiske och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör införa ett totalförbud för allt riktat fiske på ål och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på långsiktig strategi och målsättning om att öka skyddet av betydelsefulla havsmiljöer till 20 procent och tillkännager detta för regeringen.

Våra hav som ekosystem är hotade

Fungerande ekosystem är grunden för vår överlevnad och framtida välfärd. Sverige har som övergripande mål att våra havsområden ska uppnå ett gott miljötillstånd där organismerna i havet är välmående och resurserna nyttjas uthålligt. Ett flertal av våra miljö kvalitetsmål fungerar som viktiga redskap för att nå detta tillstånd i vår havsmiljö. Dit hör bl.a. Ingen övergödning, Hav i balans samt levande kust och skärgård och Ett rikt växt- och djurliv. Naturvårdsverkets senaste prognos bedömer dock att inget av

dessa mål kommer att nås till 2020, vilket var ambitionen när miljökvalitetsmålen antogs.

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) konstaterar att trots ett omfattande och långvarigt åtgärdsarbete för en bättre havsmiljö finner man fortfarande många tecken på att miljötillståndet i Nordsjön och Östersjön inte är tillfredsställande. De största problemen är kopplade till övergödning, farliga ämnen, fysisk exploatering och fiske. Samtidigt ökar påverkanstrycket från en mängd näringar. Visserligen minskar gamla miljögifter i djur och växter men det har istället tillkommit nya. Den svåra problematiken med omfattande syrebrist och döda bottnar i Östersjön består. Tillförsel av organiskt material ökar i både Östersjön och Västerhavet, och Östersjön är fortfarande starkt påverkat av övergödning och överfiske. Mikroplaster påverkar jordens samtliga marina miljöer och ger negativa effekter även i Sveriges havsområden.

Det är dock viktigt att även konstatera att miljöåtgärder ger faktiska resultat. På ett flertal ställen runt våra kuster ser man positiva effekter av att utsläppskällor med fosfor och kväve åtgärdats på land genom bättre rening. Våra havsörnar – som på 70-talet nästan var utrotade – finns i dag i ett bestånd av 700 häckande par genom förbud av farliga miljögifter. Det visar att miljöåtgärder ger resultat.

Åtgärder krävs globalt, inom EU och nationellt

Våra 16 nationella miljökvalitetsmål med etappmål utgör en god grund för att vidta nödvändiga åtgärder såväl nationellt, regionalt som lokalt för att förbättra vår havsmiljö. Regeringen har inrättat ett miljömålsråd som från och med 2016 årligen ska presentera åtgärdslistor som myndigheterna åtar sig att vidta för att öka takten med att nå miljömålen. Därutöver har även strategiskt viktiga myndigheter fått i uppdrag att upprätta en plan med åtgärder som bidrar till att klara miljömålen. Sedan 2015 har regeringen också upprättat en svensk maritim strategi som med helhetsperspektiv ska främja näringarna och vars vision även omfattar minskad miljöbelastning. Regeringen beslutade samma år om havsplaneringsförordningen. Enligt förordningen ska havsplaner tas fram för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Havsplanerna ska bl.a. bidra till att havets resurser används hållbart och att näringar kan utvecklas samtidigt som god havsmiljö uppnås. I havsplanerna ska näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål integreras. Förslag på planer tas fram av HaV, som har regeringens uppdrag att genomföra en sammanhållen havs- och vattenpolitik, för att sedan beslutas av regeringen.

För att vända den negativa utvecklingen och stimulera ett hållbart nyttjande av havens resurser har EU även infört havsmiljödirektivet som i Sverige genomförts genom miljöbalken och havsmiljöförordningen. Att uppnå god miljöstatus enligt havsmiljöförordningen är en miljömålsprecisering. För att uppfylla lagstiftningens krav och Sveriges åtaganden enligt direktivet har HaV 2015 tagit fram ett åtgärdsprogram som riktar sig till myndigheter och kommuner. För Östersjöregionen har EU även en specifik Östersjöstrategi som också omfattar ett flertal landbaserade åtgärder.

Av stor betydelse för att bl.a. nå miljökvalitetsmålet Hav i balans är utformandet och genomförandet av de kommande åtgärdsprogrammen inom havs- och vattenförvaltningen. Vattendelegationerna vid de länsstyrelser som är vattenmyndigheter har tagit fram utkast till åtgärdsprogram för de fem vattendistrikten enligt vattenförvaltningsförordningen, utöver det åtgärdsprogram som HaV tagit fram

för havsmiljön enligt havsmiljöförordningen och som antagits. Åtgärdsprogrammen för vattenförvaltningen ska prövas av regeringen och är i skrivande stund inte antagna. I åtgärdsprogrammet redovisas de miljökvalitetsnormer som ska uppfyllas, vilka åtgärder som behövs för att uppfylla dem, vilka myndigheter, länsstyrelser och kommuner som ska vidta åtgärder och när åtgärder ska vara genomförda.

Det regionala arbetet inom ramen för konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten genom Oskar (regional konvention om att skydda miljön i Nordostatlanten) och Helcom (Helsingforskommissionen) för Östersjön är centralt för framtagande av regleringar och samarbetsformer inom de maritima sektorerna för en hållbar förvaltning av nationernas gemensamma resurser. Besöksnäringen, inte minst ekoturism och fisketurism växer snabbt och har utvecklats till en viktig näringsgren i Sverige. För att denna näring ska kunna fortsätta att växa är det viktigt att våra nationella och internationella målsättningar uppfylls. Att uppfylla våra miljöåtaganden kan därmed få positiva synergier på fler områden än för miljön.

Minska övergödningen

Övergödningen bedöms vara det mest akuta hotet mot våra havsmiljöer. Näringsämnen som kväve och fosfor finns naturligt i våra miljöer men när de i för stora mängder tillförs havet av mänskliga aktiviteter skapar det problem genom försämrade vattenkvalité och syrebrist. En vanlig effekt av övergödningen är ökad produktion av växtplankton och fintrådiga alger. Den stora mängden växtplankton kan leda till s.k. algbloomningar och påverkar både badvattenkvalitén och människors hälsa. För den biologiska mångfalden ger övergödning negativa effekter på flera sätt. Växtligheten förändras vilket ger försämrade möjligheter för många arter att finna föda och skydda sig. Det påverkar också relationerna mellan arterna. Om stora mängder av växtmaterial som bildas faller till botten skapar det syrebrist och slår ut förutsättningar för arter som är bottenlevande. Östersjön har världens största områden av döda bottenar och där djupvattnet har permanent syrebrist. De syrefria bottenarna är inte enbart symptom på övergödning utan är även en betydande källa för fosforläckage, vilket ytterligare ökar tillväxten av cyanobakterier. En rad projekt har genomförts för att undersöka möjligheterna att på konstgjord väg syresätta bottenarna. HaV har det övergripande ansvaret för att utreda möjligheter att påverka den interna näringsbelastningen och möjligheter till t.ex. syresättning. En mängd olika tekniker för detta ändamål har genomförts i olika projekt, och en vägledning för vilka tekniker som kan vara mest lämpliga är på väg att tas fram. Vänsterpartiet anser att åtgärder för syresättningar av bottenar kommer att vara nödvändiga, om än de riskerar att bli kostsamma, men att de inte får begränsa ambitionerna att minska tillflödet av näringsämnen i våra vatten- och havsmiljöer.

Riksdagen har beslutat om miljö kvalitetsmålen Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag och Hav i balans samt levande kust och skärgård. I regeringens budgetpropositioner framgår att regeringen har för avsikt att öka takten i miljömålsarbetet samt att anslaget för åtgärder för havs- och vattenmiljö ökar med 75 miljoner per år 2016 och framåt. LOVA-bidraget (dvs. bidrag för lokala vattenvårdsprojekt) för att stödja det lokala och regionala arbetet för bättre vattenkvalitet, inte minst åtgärder mot övergödning, är ett centralt verktyg för att bl.a. stödja musselodlingar och avloppsprojekt. Vänsterpartiet välkomnar ökade ambitioner

för att minska övergödningen men ser behov av att ytterligare åtgärder genomförs på både nationell och internationell nivå. Internationellt krävs att Sverige verkar för höga ambitionsnivåer med åtgärder inte minst i arbetet med EU:s jordbrukspolitik, EU:s luftvårdspolitik och inom Helcom. Östersjöländerna ingår i Helcom, som är Östersjöländernas samarbetsorgan för att förbättra miljön i Östersjön.

Inför nationellt bindande mål för att minska utsläpp av fosfor och kväve

WWF presenterade år 2013 en granskning av Helcomländernas arbete med Baltic Sea Action Plan (BSAP). Länderna har bl.a. åtagit sig att nationellt reducera utsläppen av fosfor och kväve. Målen är konkreta och adekvata men brister i styrka och tillämpning då de inte införlivats i de nationella regelverken. Granskningen konstaterar att alla länder ligger efter i arbetet med att uppfylla målen, inklusive Sverige. Danmark och Tyskland framhålls dock som länder som kommit längre än Sverige vad gäller genomförandet av åtagandena i BSAP. För att öka tempot i åtgärder för att minska övergödningen bör enligt vår bedömning de nio medlemsländerna nationellt anta bindande mål. Sverige bör verka för att nationellt bindande reduktionsmål för kväve och fosfor antas inom Helcoms medlemsländer. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Åtgärdsprogrammen inom vatten- och havsmiljöförvaltningen kommer att ha stor betydelse för miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning. I och med det nyligen antagna åtgärdsprogrammet för havsmiljön för att genomföra EU:s havsmiljödirektiv har sålunda ett betydelsefullt steg tagits för att skapa tydligare verktyg för att nå både miljö kvalitetsmål och havsmiljödirektivet. Detta förutsätter dock att ett tillräckligt skarpt åtgärdsprogram med tydlig organisation även antas för vattenförvaltningen på land (inom ramen för vattendirektivet). I ett sådant fall skulle, om åtgärder mot övergödning genomförs enligt vattenmyndigheternas tidigare förslag, även Sverige uppnå sina åtaganden i Helcoms BSAP. Vattenmyndigheterna har tagit fram förslag till åtgärdsprogram som regeringen skulle ha tagit beslut om innan sommaren 2016 enligt Miljö- och energidepartementet. Något beslut har ännu inte tagits vilket innebär att ytterligare tid gått förlorad innan ett åtgärdsprogram är antaget för vattenförvaltningen på land. Vänsterpartiet är därutöver bekymrat att riksdagens beslut i april 2016 (betänkande 2015/16: MJU14) om åtgärder för vattendirektivet bl.a. bör förenas med arbetstillfällen och konkurrenskraftigt jordbruk, kommer att decimera våra möjligheter att i tid genomföra nödvändiga miljöåtgärder. Vänsterpartiet reserverade sig som enda parti mot beslutet om att åtgärder för vattendirektivet bl.a. bör förenas med arbetstillfällen. Vänsterpartiet anser att åtgärder för god vattenmiljö inte står i kontrast till ett långsiktigt hållbart, konkurrenskraftigt jord- och skogsbruk. Åtgärdsprogrammen för både vatten- och havsmiljöförvaltningen planeras att skickas till EU-kommissionen under 2016.

Minska konsumtion av livsmedel som bidrar till övergödning

I Havsmiljöinstitutets rapport Samhällsfenomen och åtgärder mot övergödning av havsmiljön 2015 tydliggörs livsmedelskedjans påverkan på havsmiljön. Rapporten identifierar samhällsfenomen som kan antas ha stor påverkan på näringsbelastningen i

havet och berör ett bredare spektrum än de konventionella åtgärder som redan bedrivs och berör i högre grad grundorsaker. Det åtgärdspaket som hittills föreslagits av Havs- och vattenmyndigheten och vattenmyndigheterna är ofta inriktade på ”end of pipe-lösningar”. Proteinrika animaliska livsmedel har ett högt innehåll av kväve men ofta även fosfor. Även när det gäller fisk finns en stark koppling mellan utsläpp och konsumtion då fiskodling är en utsläppskälla och även produktion av fiskfoder ger upphov till utsläpp. Oavsett vilka livsmedel som bidrar till ett högt proteinintag finns dessutom en inverkan på avloppsreningsverkens belastning av havet. Reningsverken har i dag gjort betydande förbättringar i reningstekniken (nu är det i genomsnitt reningsgrader på 60 procent för kväve och 95 procent för fosfor) men den totala tillförseln av kväve till reningsverken har samtidigt ökat.

Rapporten belyser problemen för havsmiljön av vårt stora intag av animaliskt protein. Under lång tid har, inte minst i den rika delen av världen, den stora köttkonsumtionens påverkan på klimat och solidarisk fördelning av begränsade globala resurser varit kända. Av detta skäl har Vänsterpartiet under lång tid föreslagit att en nationell handlingsplan med målsättningar för att minska de negativa effekterna från vår livsmedelskonsumtion antas. Havsmiljöinstitutets rapport stärker skälet för att ett sådant målinriktat arbete införs även för att förbättra havsmiljön genom minskad övergödning. En handlingsplan bör tas fram för hur klimat- och miljöpåverkan av livsmedelskedjan, inklusive animaliekonsumtionen, ska minskas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Motverka dumpning av toalettavfall från fartyg

Från och med 1 april 2015 är det förbjudet för fritidsbåtar att tömma sitt avloppsvatten till sjöss. I stället är de skyldiga att tömma sina tankar vid en toatömningsstation i land så att avfallet kan hanteras i ett reningsverk. Självfallet borde samma krav gälla för fartyg och färjor, men så ser regelverket inte ut i dag. För enskilda länder är dock de juridiska möjligheterna begränsade för att komma åt den dumpning som sker av avloppsvatten på internationellt vatten där t.ex. kryssningsfartyg nästan alltid befinner sig.

Det såg länge ut som om FN:s sjöfartsorganisation IMO, som består av över 170 medlemsstater och har möjlighet att besluta om regelverk, skulle införa förbud mot avfallsdumpning till havs för nya passagerarfartyg i Östersjön år 2016 och för samtliga fartyg år 2018. Men då bl.a. Ryssland motsatt sig ett förbud kommer motsvarande förbud nu införas år 2019 för nya fartyg och år 2021 för samtliga fartyg.

Vänsterpartiet anser därför att Sverige som enskild nation bör stärka de nationella möjligheter vi har för att motverka de negativa effekterna av rådande situation. Då hamnarna har skyldighet att ta emot toalettavfall och då det ingår i hamnavgiften bör Sverige genom vårt avgiftssystem gynna de fartyg som tar sitt miljöansvar. Regeringen bör genom förordning och instruktion till Sjöfartsverket tillse att differentierade farledsavgifter som främjar tömning av toalettavfall på land för fartyg som anlöper svenska hamnar införs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Förbättra rening från enskilda avlopp

Nära hälften av de 700 000 fastigheter i Sverige som har enskilda avlopp bedöms ha anläggningar som inte är godkända. Ungefär 180 000 av dem är direkt olagliga. HaV fick av den föregående regeringen i uppdrag att utreda metoder för att åtgärda dåliga små avlopp och slutrapporterade uppdraget i september 2013. Vänsterpartiet anser att många förslag från myndigheten är relevanta, som t.ex. tydligare regler. Kostnaden för den enskilde fastighetsägaren kan i dag vara väldigt stor, särskilt i förhållande till fastighetens värde. Vi bedömer dock att behovet är stort av åtgärder som stimulerar gemensamma reningsanläggningar för enskilda avlopp som är gynnsamma för både miljö och fastighetsägare, utöver de insatser som är möjliga inom ramen för särskilda bidrag inom LOVA. Regeringen bör återkomma med förslag till ytterligare åtgärder som stimulerar gemensamma avloppslösningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Miljögifter och mikroplaster försämrar miljö och hälsa

Enligt Naturvårdsverket har flera miljögifter minskat kraftigt de senaste decennierna tack vare åtgärder, men på vissa platser i Östersjön och Västerhavet finns ändå alltför höga halter kvar. Samtidigt finns andra nyare farliga ämnen i allt större mängder i havsmiljön. För svenskar står fiskkonsumtionen generellt för en stor del av det totala intaget av miljögifter. Vårt genomsnittsintag av PCB och dioxiner kommer till mer än en tredjedel från fisken vi äter, och EU:s gränsvärde för dioxin överskrids för fet fisk i delar av Östersjön. Sverige och Finland har dock ett undantag från EU:s regler som nu permanentats och som ger rätt att sälja fisken på den inhemska marknaden.

Perfluorerade ämnen och bromerade flamskyddsmedel, som kommer från våra vardagsartiklar, har under många decennier ökat markant i vår miljö. Provtagningar i sillgrissleägg och strömming under senare år kan tyda på att några av dessa börjar minska.

Sverige har begränsat användningen av kvicksilver men det går enligt Naturvårdsverket inte att se någon tydlig trend när det gäller halterna i sill och strömming. Kadmiumhalterna i sill och strömming ligger kvar på samma nivåer som i början av 1980-talet trots flera åtgärder för att minska utsläppen. Halterna är betydligt högre i Östersjön än på Västkusten.

Den marina nedskräpningen leder till störningar i havets ekosystem. Plastföremål utgör den största delen av det marina avfallet. Plast är särskilt problematiskt då naturen inte kan bryta ned den, plast bryts istället bara ner i mindre och mindre delar. Mikropartiklar av plast, s.k. mikroplaster (mindre än 5 mm), är särskilt problematiska då de är av sådan liten storlek att de av organismerna uppfattas som plankton. I en svensk studie som presenterades i tidskriften Science i år framkom att abborrlarver föredrog att äta mikroplastpartiklar framför deras naturliga föda plankton. Följden av detta blev att de förutom sämre tillväxt även fick ett förändrat beteende. De blev mindre aktiva än fiskar uppfödda på plankton och reagerade inte på doften av rovdjur med följderna att de lättare blev uppätta. I vatten fungerar dessutom mikroplasten som magneter. Även människor kan få i sig mikroplaster genom att äta filtrerande skaldjur som exempelvis musslor.

Minska spridningen av mikroplaster i haven

Mikroplaster kan hamna i havet från många olika källor. De kan komma från slitage av däck, tvätt av syntetiska kläder eller hygienartiklar. Det har under lång tid varit känt att mikroplaster fungerar som magneter för miljögifter. I tidskriften *Environmental Science & Technology* publicerades 2016 ett forskningsresultat som för första gången visar att de kan förgifta fisken. Resultatet visade att upp till 12,5 procent av mikroplastens PBDE (flamskyddsmedel) hamnade i fiskens vävnad och därmed också ingår i det som vi människor äter. Den mikroplast som användes i studien var små kulor från en rengöringskräm för ansiktet.

Naturvårdsverket har ett regeringsuppdrag för att identifiera viktigare källor i Sverige till utsläpp av mikropartiklar av plast i havet och verka för att reducera uppkomst och utsläpp av mikroplast från dessa källor. Uppdraget ska redovisas senast 15 juni 2017. Svenska miljöinstitutet, IVL, har på Naturvårdsverkets uppdrag redan kartlagt källor till och spridningsvägar av mikroplaster i havet. Kartläggningen visar att den största källan utgörs av trafiken genom väg- och däckslitage. Hur stor andel mikroplast från olika källor som sedan hamnar i havsmiljön är dock fortfarande väldigt osäkert. Även om uppskattningarna av mikroplaster är osäkra så tyder mycket på att andelen av dessa som hamnar i vattenmiljöer och som kommer från kosmetiska produkter, som kroppsskrubb och duschgel, inte är någon av de största källorna. Trots detta beslutade USA om en federal lag med förbud mot mikroplaster i kosmetiska produkter från och med 2017. En förmodad anledning till detta är rimligen att det finns gott om alternativ till mikroplast i kosmetika. Kemikalieinspektionen (KemI) föreslog, som en del i arbetet med en handlingsplan för en giftfri vardag, i början av 2016 ett förbud mot kosmetiska produkter som sköljs av direkt efter användning och som innehåller mikrokorn av plast. Exempel på produkter som omfattas av förslaget är duschgel, kroppsskrubb och ansiktsrengöring. Förbudet föreslås av KemI införas från och med 1 januari 2018 och har redan remissbehandlats. KemI betonar dessutom att Sverige fortsatt bör verka för en gemensam EU-reglering.

Vänsterpartiet välkomnar regeringens initiativ för att ta ett samlat nationellt ansvar för att minska spridningen av mikroplaster i våra vattenmiljöer. Naturvårdsverkets redovisning av uppdraget angående mikroplaster år 2017 kommer enligt vår bedömning att vara centralt för nödvändiga framtida åtgärder. Vi ser dock starka skäl för att skyndsamt införa KemI:s förslag på förbud mot mikroplaster i kosmetiska produkter. I likhet med såväl Naturvårdsverket som ett stort antal professorer vid våra universitet anser vi att det trots rådande kunskapsluckor och begränsad effekt på total mängd mikroplast i miljön så bör åtgärden införas. Då det finns miljövänliga alternativ är utsläppskällan helt onödig, och det finns tydliga vetenskapliga indikationer för att tillämpa försiktighetsprincipen och därmed stärka förutsättningar för bättre miljö och folkhälsa.

Kemikalieinspektionens förslag om att det den 1 januari 2018 införs förbud mot kosmetiska produkter som innehåller mikrokorn av plast och som sköljs av direkt efter användning ska införas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Intakta ekosystem med hållbart fiske

I Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av miljömålen 2015 konstaterar man att ekosystemen inte har återhämtat sig. Kemisk påverkan i form av övergödning, försurning och miljögifter bidrar till att naturen inte är väl rustad att kunna stå emot förändringar och fortsätta leverera ekosystemtjänster. Satsningar på minskat näringsläckage från jordbruksmark till vattendrag och hav har haft god effekt men en god status med avseende på näringsämnen i hav och kustvatten nås inte. Etappmål om att skydda 10 procent av Sveriges marina områden senast år 2020 bedöms inte nås.

Nyttjande och brukande av naturresurser är ännu inte hållbart. Det innebär bl.a. att ekosystemen inte är väl rustade att stå emot klimatförändringar. Naturvårdsverket konstaterar dock att det även finns positiva inslag som kan stärka miljöhänsynen i våra marina ekosystem. En statlig havsplaneringsförordning har införts och HaV har förberett genomförandet genom en analys av förutsättningarna för nyttjande av marina ekosystemtjänster. Ökade ekonomiska resurser har även tillförts för skydd av värdefull natur.

Miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård bedöms inte kunna nås till 2020. Övergödning, miljögifter och svaga fiskbestånd utgör problem för att nå målet. Marint skräp, främmande arter och exploatering av känsliga miljöer påverkar måluppfyllnad negativt. Många marina arter och naturtyper har en otillfredsställande eller dålig status. Svenska bestånd av de vanliga matfiskarna torsk, kolja, långa, kummel och hälleflundra är hotade. Fisket utgör ett av de allvarligaste problemen för den biologiska mångfalden i Västerhavet enligt Havsmiljöinstitutets senaste analys av miljötillståndet i svenska hav som redovisas i rapporten Havet 2015/2016. EU:s nya gemensamma fiskeripolitik (GFP) ger enligt Naturvårdsverket förutsättningar för att skapa ett långsiktigt hållbart fiske. Bristen på tillsyn av fiskeri- och miljölagstiftning är dock ett fortsatt problem. De kommande havsplanerna för Sverige, i enlighet med den nyligen antagna havsplaneringsförordningen, är enligt vår bedömning av stor betydelse för att främja åtgärder för ett hållbart fiske, inte minst det kustnära, och där samtliga regionala aktörer integreras i arbetet för att uppnå god miljöstatus i våra marina områden.

Stärk fisketillsynen och minska det illegala fisket

HaV får meddela föreskrifter om vilken hänsyn som vid fiske ska tas till naturvården. Fiskelagen är mycket viktig för de grunda kustnära områdena, både för reglering av yrkesfisket och för fritidsfisket. Den reglerar både direkt påverkan på bottnarna genom t.ex. trålning och indirekt påverkan i form av uttag av fisk. För den indirekta påverkan är bl.a. även den gemensamma fiskeripolitiken viktig då uttaget av fisk i havsområdet som helhet påverkar förekomsten av fisk nära kusterna. När Naturvårdsverket 2015 genomförde sin fördjupade utvärdering av miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård avser man med ”kustfisk” bestånd som Sverige har stor möjlighet att förvalta nationellt. I Naturvårdsverkets rapport identifieras ett antal hinder som finns för att nå miljökvalitetsmålet. Ett hinder som framkommit från experter på HaV är brist på tydligt ansvar och resurser för fisketillsyn i kustområden. Avsaknaden av tydligt ansvar leder enligt länsstyrelsens bedömning till låg effektivitet, dålig organisation och brist på långsiktighet i den operativa fisketillsynen. Regeringen bör förtydliga länsstyrelsernas ansvar för fisketillsynen i kustzonen genom att ange detta i

länsstyrelsernas instruktion samt se över finansieringen av fisketillsynen så att finansieringen blir mer långsiktig. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Inför förbud mot bottentrålning

Bottentrålningen är ett stort hot mot känsliga och ofta relativt okända havsmiljöer och ekosystem. De flesta arter som lever i djuphaven har en långsam tillväxt- och reproduktionstakt, vilket gör att det tar mycket lång tid innan mängden fisk som tas upp kan ersättas. Extremt tunga redskap som river upp skadliga stoftmoln och ödelägger livet på bottenarna används. På Östersjöns bottenar finns i dag dumpade stridsmedel och på många områden finns gifter och kemikalier lagrade i bottensedimenten som kan frigöras vid bottentrålning. Bottentrålning medverkar även till att fosfor frigörs ur sedimenten och bidrar till Östersjöns övergödning. Det enda välmående beståndet av torsk i svenska vatten återfinns i dag, enligt forskare på Havsmiljöinstitutet, i Öresund där trålförbud rått sedan 1930-talet. Bottentrålning bör förbjudas i alla svenska havsområden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör inom EU och globalt verka för ett förbud mot bottentrålning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Reglera fisket i Natura 2000-områden

I enlighet med EU:s art- och habitatdirektiv ska Sverige säkerställa en gynnsam bevarandestatus för de arter och livsmiljöer som omfattas av direktivet. Ungefär sex procent av Sveriges hav är i dag skyddade genom s.k. Natura 2000-områden. Hur fisket ska regleras i dessa områden är i vissa fall oklart. Fiske i marint skyddade områden bör ske genom tillståndsprövning i miljöbalken. Om gällande lagstiftning i miljöbalken är otydlig beträffande om fisket är tillståndspliktigt eller inte i dessa områden bör regeringen återkomma med lagförslag.

Regeringen bör ta initiativ till förhandlingar med andra EU-länder för framtagande av regleringar som förhindrar att de biologiska värdena försämras i Natura 2000-områden genom ohållbart fiske. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

EU:s fiskepartnersavtal

En stor del av EU-flottans fiskefångster kommer från fiske i andra länders vatten, dvs. vatten utanför EU. Europeiska fiskeflottor kan med stöd av EU:s s.k. fiskepartnersavtal fiska i andra länders fiskezoner. Avtalen innebär att avtalsländerna överför fiskemöjligheter till EU mot ekonomisk ersättning. Den största delen av avtalen har slutits med utvecklingsländer.

Dessvärre har många av avtalsländerna fiskbestånd som redan är överfiskade och utrymmet för utländska fartyg är således minimalt. Avtalsländerna är många gånger beroende av det småskaliga kustfisket som skapar sysselsättning och livsuppehälle för många av världens fattiga. Denna försörjningsmöjlighet riskerar att slås ut då EU:s fiskeflotta fiskar på redan hårt ansatta bestånd. I t.ex. Västafrika har mycket av det kustnära fisket helt slagits ut, till stor del som följd av EU:s fiske.

EU:s fiskepartnersavtal med tredjeland bör därför omvandlas till utvecklingsprojekt inom hållbart fiske. EU bör hjälpa de länder där avtal i dag finns och stärka deras fiskeförvaltning istället för att stjäla den. Detta ska ske genom både ekonomiskt stöd, ny teknik och kunskapsöverföring.

Vad som ovan anförs om att Sverige bör verka för att EU:s fiskepartnersavtal med tredjeland omvandlas till utvecklingsprojekt inom hållbart fiske bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Förbud mot ålfiske

Ålen är klassad som akut hotad i Sverige. Sedan 1950-talet har mer än 99 procent av beståndet av glasålar (ålyngel) vid Europas kuster försvunnit. Det är därför av allra största vikt att ålfisket regleras på ett kraftfullt sätt. I Sverige har ålplanen lett till ett förbud mot fritidsfiske på ål i havet och ett begränsat yrkesfiske, men fortfarande bedrivs riktat fiske efter ål i svenska hav. Utöver det legala fisket i Sverige på ål finns även illegalt fiske. Kustbevakningen i Sverige och Danmark beslagtogs 2014 över 1 000 fällor, vilket lågt räknat motsvarade fångster på 100 000 kilo ål. Så länge det finns legalt fiske på ål så försvåras även kontrollen av försäljning av illegal ål. Det internationella havsforskningsrådet (Ices) råder till att snarast införa totalt fiskestopp på ål. Sverige har ansvar för att bevara ålen, inte minst då de flesta köns mogna ålarna (blankålar) från Östersjöregionen vandrar ut längs vår kust, och bör vara ledande för att skydda arten i nödvändig utsträckning. Sverige bör införa ett totalförbud för allt riktat fiske på ål. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Skydda det fiskefria området i Kattegatt

Kattegatts torskbestånd har under lång tid varit på mycket kritiska nivåer. Detta föranledde Sverige och Danmark att 2009 inrätta ett område i södra Kattegatt med starka fiskeregleringar. Inom ett kärnområde har här rått totalt fiskeförbud och i ett större buffertområde har begränsningar i fisket införts. I en del av området har förbud införts för allt oselektivt trålfiske under hela året.

Sedan 2012 har Sverige och Danmark fört diskussioner om ändringar av den nuvarande regleringen. Man har dock inte enats om alternativa åtgärder för att skydda torsken varför den ursprungliga regleringen ligger kvar. Sverige och Danmark har tillsatt en arbetsgrupp som nu tittar på frågan. Flera länsstyrelser har dock reagerat på att det saknas lokal och regional förankring samt oro för att fiske i området ska tillåtas igen.

Enligt Länsstyrelsen i Skåne har fiskeregleringarna varit framgångsrika och gynnat fiskebestånden i Kattegatt men även gett mervärden för övrig biologisk mångfald i havet då bottenmiljöerna skyddats från fysisk påverkan av bottentrålning. Även Länsstyrelsen i Halland menar att åtgärderna varit effektiva och konstaterar att torsk nu kan fångas vid fiske från land, vilket varit mycket ovanligt i dessa trakter de senaste 15 åren. Denna vinst för havsmiljön som regleringarna medfört riskerar dock att gå förlorade då man från danskt håll vill öppna det skyddade området för kräfttrålning.

Vänsterpartiet ser med oro att en av de få platserna i Europa som har bottnar som inte förstörts av bottentrålning nu kan gå förlorad. Nagoyamålen om biologisk mångfald innebär att minst 10 procent av havsområdena ska skyddas till 2020, vilket vi i nuläget

är långt ifrån att uppfylla. Att inte freda detta område även i framtiden från trålning vore ett stort resursslöseri. HaV har i juni 2016 presenterat Handlingsplan för marint områdesskydd. I januari redovisades den fördjupade analysen över marint områdesskydd, vilket var den första delen av regeringsuppdraget med anledning av marint områdesskydd. Dessa nämnda rapporter konstaterar att arbetet med marint områdesskydd går långsamt, men att det finns möjligheter att nå arealmålet om 10 procent skydd av havsmiljö till 2020. Enligt myndigheten krävs det dock ett förstärkt och utvidgat skydd för att områdesskyddet skall bli ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt enligt etappmålet. För att åtgärda detta föreslår HaV ett antal åtgärder. Bl.a. lyfter man betydelsen av att det fiskefria området i Kattegatt skyddas. HaV har f.n. ett uppdrag från regeringen att se över bevarandevärdena i Kattegatt som ska redovisas senast 31 oktober i år. I dag förs diskussioner mellan Sverige och Danmark om att åter öppna området för fiske, vilket skulle riskera att de unika havsbottenmiljöerna går förlorade. HaV anser att inga beslut om ett eventuellt öppnande av området för fiske bör fattas innan en ändamålsenlig avgränsning av ett marint skyddat område med tillhörande lämpliga bevarandeåtgärder finns på plats i Kattegatt. Framtiden för det fiskefria området i Kattegatt bör alltså inte avgöras förrän redovisningen av regeringsuppdraget om bevarandevärdena i Kattegatt levererats.

Vänsterpartiet vill betona vikten av att regeringen följer HaV:s rekommendation om att inte besluta om eventuellt öppnande av fiske för att säkra och skydda de unika naturvärdena i det fiskefria området.

Långsiktig strategi och målsättning att öka skyddet av betydelsefulla havsmiljöer

Sverige har i Nagoyaöverenskommelsen 2010 åtagit sig att genomföra en räddningsplan (de s.k. Aichimålen) för att bromsa utarmningen av biologisk mångfald och att till år 2020 se till att jord-, vatten- och skogsbruk bedrivs hållbart. År 2020 ska minst 17 procent av alla land- och sötvattensområden, samt minst 10 procent av kust- och havsområden, vara bevarade genom ekologiskt representativa reservat och andra effektiva områdesbaserade naturskyddsåtgärder. Sverige har även 16 nationella miljö kvalitetsmål som utgör grunden för vår nationella miljöpolitik och där ett utökat marint skydd skulle stärka möjligheterna att nå målsättningarna för flera av dessa.

Sverige har i dag endast 6–7 procent av sina havsområden i ett marint områdesskydd. I Danmark är motsvarande skydd ca 20 procent och i Tyskland ungefär 40 procent. Forskning visar att behovet av skyddade områden ligger på ungefär 20–30 procent för varje livsmiljö. Regeringen bör återkomma med förslag på långsiktig strategi och målsättning om att öka skyddet av betydelsefulla havsmiljöer till 20 procent. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jonas Sjöstedt (V)

Maj Karlsson (V)

Linda Snecker (V)

Jens Holm (V)

Karin Rågsjö (V)

Mia Sydow Mölleby (V)